

handreiking. Kijk, om het even in de sfeer van *Een honger* te trekken: als de Zambianse schrijfster Dambisa Moyo in haar boek *Dead Aid* schrijft dat ontwikkelingshulp niet werkt, is dat vanuit een bekommernis. Ze wil dat het beter gaat. Als Wilders hetzelfde zegt, gaat het daar niet om. En dat krijg je ook met islamkritiek.
In De Volkskrant vertelde u recent over het laatste bezoek aan het land van uw vader, Marokko, in 1994. 'Wat een verschrikkelijk land', zei u, 'met die klote-islam'.

'Dat was omdat mijn moeder niet eens de begrafenis van mijn oma aan vaderszijde mocht bijwonen. Vond ik achterlijk. Dat is mijn ervaring en kritiek, die helaas gekaapt is door populistten. Ik ben anti-religieus, maar je kunt wel de hand reiken. Dat doet zo'n Bouazza niet. Als je werkelijk voor vrijheid bent, moet je ook religieuze vrijheid aanvaarden. Ik zal geen enkele religie ooit steunen, laat staan actief promoten, maar hé, kunnen we wel verder?'

Hoe dan? Wat is dan de handreiking waarover u het hebt?

'Dat je aanvaardt dat die islam hier is in dit land. Maar dat je je ook afvraagt hoe je bij moslims kunt bereiken dat er iets verandert. Dat moet. Er zijn echt wel genoeg stemmen die van hinnenuit de Nederlandse moslims ervan kunnen doordringen dat je een boek uit de zevende eeuw niet zomaar rechtstreeks naar het nu en deze samenleving in dit deel van de wereld kunt veralen. Kritiek op de islam kan, zonder dat je altijd weer mensen tegen elkaar moet opzetten. Nou, misschien ben ik wel verveerd door mijn eigen ervaring. Tegen de moslims die ik ken, kan ik bij wijze van spreken met de vuist op tafel slaan en zeggen dat ik hun geloof maar onzin vind.'
Kunt u dat ook thuis, bij uw vader?
 'Zeker. Mijn vader is af en aan moslim. Op dit moment opnieuw af, dacht ik. (lacht) Maar ja, we praten wel vaker over dit onderwerp. Laast nog, toen Ahmed Marcouch (PvdA) voorstelde om het salafisme maar gewoon te verbieden. Mijn vader legde me toen uit dat salafisme zoets is als wat Luther voor het christendom was: terug naar de bron, zuiverheid herwinnen. Dat kan tot erg four fundamentalisme leiden. dat doet het ook, maar net zo goed tot een modernisering. Dan krijg je

ideologen die de mensen net beter doen nadenken over de principes die aan die oude teksten ten grondslag liggen.'

'Maar goed, verbied dus het salafisme! Klinkt lekker stoer. Maar hoe dan? Met de gedachtepolitie? Dat krijg je dan in dit klimaat, hetzelfde als waarin zo'n vereniging Martijn verboden wordt.'

KATTENKWAAD

Ouariachi is tien jaar na 1968 geboren en erg vrij opgevoed. Op school hing hij het uit. 'Ik heb er een erg goede tijd gehad, maar ik was wel een ontzettende etterbak', lacht hij. In het vijfde jaar van het gymnasium werd hij er uit getrap. 'Ik had een emmer water over een leraar Latijn

gegoooid. Nou goed, er ging wel wat aan vooraf. Kattenkwaad. En in het schoolkrantje schreef ik stukken die beledigend waren voor, zeg maar bepaalde groeperingen.'

Maar waar dat *accident de parcours* niets mee te maken had: racisme. Of zelfs maar 'achtelooze afwijzing', zoals *De Volkskrant*-journaliste Nadia Ezzeroli het vorig weekend noemde in een vlammend *J'accuse* tegen Nederland.

Je mag er geboren zijn, schreef ze, je mag beter kunnen schaatsten dan Kees en Ingrid, stampot verkiezen boven lamsvlees, krotket boven couscous. Maar die vreemde naam zit toch altijd de omarming in de weg.

'Hou op, zeg', tikt Ouariachi tegen het voorhoofd. Tureluurs wordt hij van zoveel verongelikktheid.

'Nederland, misschien wordt het eens tijd dat we in relatie therapie gaan', schreef ze. U was in een vorig leven therapist. Wat denkt u, heeft het kans op slagen?

'Wat ik denk, is dat mevrouw Ezzeroli maar beter in psychotherapie gaat voor depressie of identiteitscrisis. Daar had je het weer: altijd maar anderen of een hele samenleving de schuld van je persoonlijke crisis geven. En bovendien nog hypocriet ook, want ze heeft de sfeer van islambashing help mee creëren. Zo'n prominente ex-moslima, daar zijn natuurlijk alle blanke krantenredacteuren dol op.'

Zoals dat ook met Ayaan Hirsi Ali ging?

'Precies zo. Nadia Ezzeroli laat zich eerst omarmen en vervolgens zegt ze: ik wil die omarming niet. Kijk, mijn vader heeft moeten knokken. Hij kwam uit een bergdorp, begon hier als arbeider, moest de taal leren. Die hele generatie, Nadia's ouders ook, heeft het helemaal zelf moeten doen. Ze ondervonden tegensand en vooroordelen en daar klaagden ze onder elkaar wel over, maar geen haar op hun hoofd dat eraan dacht om te zeggen: (prullip) "Dit Nederland is mijn Nederland niet". Ik vind het vreselijk dat zo'n kind dat alle kansen gehad en gegrepen heeft dan nu op zo'n toon afstand komt doen van dat Nederlanderschap.'

Wat u nu zegt, klinkt wel hard voor wie 'echt' slachtoffer wordt van racisme of discriminatie?
 'Daarom heb ik juist zo'n probleem met mensen die op elke slak zout leggen. Je

'Zelden hoor je dat de mens overrompelend goed kan zijn. En mooi, vooruitstrevend, geniaal. Dat is hij ook'

verliest er de grote problemen door uit het oog. Het punt is niet dat de antiracismelobby of het feminisme *for that matter* geen punt zouden hebben. Wel dat ze er zo graag in doorslaan. De wereld is altijd fout en de blanke man schuldig. Gestoord wordt ik van al dat gelaag. Iedereen voelt zich altijd maar beledigd en eist altijd van een ander en genogdoening. Het lijkt wel een nationale hobby geworden.'

LE BONHEUR

'Hoeveel thuis heeft de mens nodig? Volgens mij weinig', schreef Arnon Grunberg in een reactie op Ezzeroli. **Hoeveel thuis heeft Jamal Ouariachi nodig?**

'Ik heb me altijd kleppeler gevoeld in het land en de stad waar ik woon. Nooit ontheemd. Het is nooit zo geweest dat ik een tweede-thuis-gevoel in Marokko had. Wel integendeel.'

Ik dacht nu bij 'thuis' even aan iets anders dan etnische roots.

'O, je bedoelt echt thuis? Ik kom uit een warm nest. Het was een fijn gezin om in op te groeien.'

Waarom ging u eigenlijk psychologie studeren?

'Mijn vader heeft ooit een avondcursus psychologie gevolgd, maar hij had het te druk en haakte af. Ik was toen dertien en verslond thuis zijn cursussen. Als ik ooit zou gaan studeren, dacht ik, wordt het zoiets. Dat heb ik dan ook gedaan, nadat ik van het gymnasium was geschopt, en na een aantal kamtoerbaanjes.'

Sommigen gaan psychologie studeren...

'Omdat ze op zoek zijn naar zichzelf, worstelen met hun identiteit? (lacht) Ja ja, maar ik niet. Al zal ik niet zeggen dat ik vrij ben van neuroses.'

In d'Avond lichte u met de neuroses

van onze tijd, met dat 'We gaan er allemaal aan!'-gevoel. Je merkt het ook bij een schrijver als Joost de Vries, die onwil om toe te geven aan dat avondlanddenken.

'Ik heb inderdaad, de uitzonderingen niet te na gesproken, een hekel aan schrijvers die de doem een beetje misbruiken omdat het zo lekker plat is. Eigenlijk is het heel makkelijk om over ellende te schrijven. Dat was ook mijn bezwaar tegen zo'n Arnon Grunberg en nog meer tegen zijn klonen: dat gratuite nihilisme, dat cynisme.'

'Ook als het goed geschreven is, ik geloof het niet. Het leven is niet alleen maar ellende. Grappig genoeg zijn de grootste pessimisten daar zelf vaak de illustratie van. Hermans, van wie ik dan weer wel hou, schreef ook dat het leven een totale en tot mishaking gedoemde futiliteit is. Hij was wel een van de succesvolste schrijvers van Nederland.'

'Ellende heeft alleen maar betekenis in contrast met het meest intensieve geluk. Voor mij moet dat net zo goed onderdeel zijn van literatuur. Gustave Flaubert was het al: *Le bonheur se raconte mal*. Of, zoals de Angelsaksen zeggen: "Happiness writes white".'

Of in laffe, lauwe zinnen?

'Het is moeilijker om over geluk dan over ellende te schrijven, zeker. Maar als het lukt, kan het heel mooie resultaten opleveren. Ik hou zelsveel van gelukzaligheid en ik vind het fantastisch als iemand dat goed kan beschrijven. Wat is er mooier dan euforie overbrengen op een lezer? Of zo schrijven over een goede maaltijd dat het waer je in de mond loopt?'

Klopt het cliché dan ook dat een schrijver de lezer moet kunnen doen dromen?

'Ja, daarbuiten zijn er al genoeg idioten en populistten die hem plattelaan. Een roman is toch per definitie een illusie? Maar het mag verder gaan. Het is ontzettend makkelijk om aan te tonen dat de mensheid rot en doodslecht is. Daar is overrompelend veel bewijs voor. Maar zelden hoor je dat de mens even overrompelend goed kan zijn. En mooi, gelukkig, vooruitstrevend, geniaal. Dat is hij namelijk ook.'

'Een honger' is uitgegeven door Querido. Jamal Ouariachi geeft acte de présence op Saint Amour vanaf 12 februari, première in de Macheelse Stadschouwburg. www.leggerie.be

